רבי אומר ערבית משל שחרית בשלמא לרבנן האי בתמיד של בין הערבים כתיב (א) אלא ר' מ"ט אמר רבה בר עולא אמר קרא [1] לכבש האחד איזהו כבש שנאמר בו אחד הוי אומר זה תמיד של שחר ורבנן (ב) מאי אחד מיוחד שבעדרו ורבי [2] מומבחר (ג) נדריך נפקא ורבנן חד בחובה וחד בנדבה וצריכי: אם היה כ"ג זקן או איסטנים וכו': תניא א"ר יהודה [א] עששיות של ברזל היו מחמין מערב יוה"כ ומטילין לתוך צונן כדי שתפיג צינתן והלא מצרף אמר רב ביבי שלא הגיע לצירוף אביי אמר אפי' תימא שהגיע לצירוף [ב] דבר שאין מתכוין מותר ומי אמר אביי הכי (ג) והתניא [3] בשר ערלתו [ג] אפי' במקום שיש שם בהרת יקוץ דברי ר' יאשיה והוינן בה קרא ל"ל ואמר אביי לר' יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור הני מילי בכל התורה כולה אבל הכא צירוף דרבנן הוא: **מתני'** הביאוהו לבית הפרוה ובקדש היתה פרסו סדין של בוץ בינו לבין העם [ד] קדש ידיו ורגליו ופשט ר"מ אומר פשט קדש ידיו ורגליו ירד וטבל עלה ונסתפג הביאו לו בגדי לבן לבש וקדש ידיו ורגליו בשחר היה לובש פלוסין של שנים עשר מנה בין הערבים הנדויין (ז) של שמונה מאות זוז דברי ר' מאיר וחכמים אומרים בשחר היה לובש של שמונה עשר מנה ובין הערבים של שנים עשר מנה [ה] הכל שלשים מנה אלו (ב) משל ציבור [ו] ואם רצה להוסיף מוסיף משלו:

גמ'

רבי אומר של ערבית משל שחרית. לכבש האחד אדשחרית קאי שנאמר בו את הכבש אחד תעשה בבקר: **וצריכי.** יש לך נוטה שהנדבה צריך לייפותה כדי שתתרצה לדורון והקבלת פנים ויש לך נוטה לומר שהחובה המוטלת צריך לפרוע תוכו משלם: **עששיות.** חתיכות עבות כמו עשת שן (שיר ה) ואף לשון חכמים מנורה באה מן העשת (מנחות דף כח.) משי"ש בלע"ז: **והלא מצרף.** הנותן ברזל מן האש למים מצרפו מחזקו ומקשהו: **שלא הגיע לצירוף.** כבר היה מלובן במקצת אף על פי שהיו (ה) נותנין בלילה בתוך גחלים לוחשות אינו מלובן כל כך שיהא לו חיזוק ע"י מים: **מי אמר אביי הכי.** לדבר שאינו מתכוין מותר: **קרא ל"ל.** בשר לרבות המנוגע דמלי למכתב ימול ערלתו וכתב בשר לרבות בשר האמור בנגעים (ויקרא יג) אדם כי יהיה בעור בשרו ל"ל קרא הא דבר שאינו מתכוין הוא: **ואמר אביי וכו'.** אלמא ס"ל לאביי דקרא מסייע ליה לר' יהודה מדאצטריך קרא למישרייה: **בכל התורה.** באיסורא דאורייתא כגון קוצץ בהרת דכתיב (דברים כד) השמר בנגע הצרעת ואמר מר בקוצץ בהרתו הכתוב מדבר. ואין שבות במקדש לא גרסינן דהא תלה טעמא באין מתכוין: **מתני' הביאוהו לבית הפרוה.** לטבול טבילה שניה שהיא טעונה מקום קדוש כדפרישית לעיל (ו): **ר"מ אומר.** פשט תחלה ואחר כך קידש והא פרישית לעיל (ז) פלוגתייהו: **בשחר.** בגדים שלובש בטבילה זו היו מפשתן של (ג) מדינת פילוסין שהוא חשוב ומעולה: **ובין הערבים.** בגדים שלובש להוצאת כף ומחתה: **הנדוין.** שהיו מפשתן של ארץ הינדוין והיא ארץ כוש כדמתרגם יונתן בן עוזיאל (ירמיה יג) היהפוך כושי עורו הינדואה:

רבי אומר של ערבית משל שחרית. נ"ל דאיכא בינייהו ליבול שלא היו להם נסכים אלא לאחד מהן למאן דאמר דגמר של ערבית משל שחרית א"כ שחרית עיקר ויקריבוס שחרית ולמאן דאמר גמר שחרית מערבית יקריבוס ערבית: **הני מילי באיסורא דאורייתא אבל הכא צירוף דרבנן.** ה"ג רש"י ולא גרסי' אין שבות במקדש ומפרש כיון דאפי' אי הוה מתכוין ליכא איסורא דאורייתא כי לא מיכוין לא גזרו ביה רבנן אפילו במדינה וקשה לר"י דא"כ משמע דבצירוף דרבנן לא אסר ר' יהודה ובפרק כירה (שבת דף מא:) משמע דאסר דקאמר אביי גופיה התם המיחם שפינה ממנו מים לא יתן לתוכו מים כל עיקר מפני שמצרף ור' יהודה היא דאמר דבר שאין מתכוין אסור מיהו הא לא קשיא דמצי לשנויי דצירוף עששיות דווקא דרבנן שאינם כלים ועומדין לעשות מהם כלים לבסוף וצירוף דהשתא לאו היינו גמר מלאכתו אבל מיחם שהוא כלי וצירוף שלו הוא גמר מלאכתו הוי דאורייתא מיהו קשה דבס"פ כירה (שם דף מו:) אמרי' כל היכא דכי קא מיכוין איכא איסורא דאוריי' כי לא מיכוין גזר ר"ש וכל היכא דכי קא מיכוין ליכא איסורא דאוריי' כי לא מיכוין לא גזר פי' כגון גורר מטה וספסל וכסא דהויא חורש כלאחר יד א"כ ר' יהודה דפליג עליה אסר אפי' בכי האי גוונא דכי מיכוין ליכא איסורא דאורייתא ועוד מאי פריך מברייתא דלא מצי למיפרך אלא מברייתא וממילתא דאביי דאיתמר עלה ליפרך ממתני' דפ"ב דמסכת ביצה (דף כג:) ר' יהודה אומר כל הכלים אין נגררין חוץ מן העגלה מפני שהיא כובשת אלמא דבר שאין מתכוין אסור נהי דמצי למימר דניחא ליה למיפרך לאביי אדאביי טפי הוה ליה לאתויי ממילתא דר' יהודה דמתני' בהדיא ועוד שהוא מוחק כל הספרים דגרס בהו הני מילי בכל התורה כולה אבל הכא צירוף דרבנן ואין שבות במקדש על כן נראה לר"י אביי אמר אפי' תימא שהגיע לצירוף דבר שאין מתכוין מותר פירוש מן התורה ואע"ג דמדרבנן אסור אין שבות במקדש ופריך מי אמר אביי לדבר שאין מתכוין לא מיתסר אלא מדרבנן והתניא וכו' ומדאיצטריך קרא ש"מ דדבר שאין מתכוין אסור מדאורייתא ומשני הני מילי בכל התורה כולה אסור שאין מתכוין כמתכוין אבל הכא פירוש בשבת דכתיב ביה מלאכת מחשבת בעינן שיחשב לעשות המלאכה שהוא עושה הלכך צירוף דהכא הוי כלא מתכוין דרבנן ואין שבות במקדש ויש ספרים דגרסינן בהו בהדיא אבל הכא מלאכת מחשבת אסרה תורה וזה כפר"י והשתא אוכחן דלר' יהודה דבר שאין מתכוין מותר מדאורייתא גבי שבת ותימה דבפרק ספק אכל (כריתות דף כ:) אמר רב אשי כגון שנתכוין לכבות העליונות והובערו התחתונות מאליהן ור"א בר צדוק סבר לה כר' יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור אלמא לר' יהודה דבר שאין מתכוין חייב מה"ת ויש לומר דהתם פסיק רישיה הוא שא"א בשום ענין כשמותה שלא יובערו התחתונות וכיון דהוי פסיק רישיה כמתכוין דמי ואע"ג דלא צריך להבערתו והויא לה מלאכה שאינה צריכה לגופה סבר לה נמי בהא כר' יהודה דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה והא דפטר ליה ר"ש לאו משום דלא חשיב ליה מלאכת מחשבת דהא כי היכי דלר' יהודה הויא מלאכת מחשבת הכי נמי לר"ש כיון דהוי פסיק רישיה ועוד דר' שמעון מחייב מקלקל בהבערה אע"ג דבשאר מלאכות פטור משום מלאכת מחשבת כדאיתא בספ"ק דחגיגה (דף י.) ומתעסק נמי דפטור בשאר מלאכות מטעם מלאכת מחשבת מחייב ר' שמעון בחבורה והבערה כדאמר פ' ספק אכל (כריתות דף יט:) הנח לתינוקות הואיל ומקלקל בחבורה חייב מתעסק נמי חייב אלא היינו טעמא דרבי שמעון דפטר משום דבעינן מלאכה הצריכה לגופה דילפינן ממשכן ואפילו בחבורה והבערה ס"ל דבעינן צריכה לגופה כדמוכח בר"פ אלו הן הנחנקין (סנהדרין דף פה.) והאי דנקט בכריתות לישנא דמתכוין ואין מתכוין ולא נקט הא ר' יהודה דאמר מלאכה שאין צריכה לגופה חייב עליה הא ר' שמעון משום רבותא דר' יהודה נקט ליה דלאע"פ שאין מתכוין להבעיר התחתונות מאחר שהוא פסיק רישיה חייב דסד"א דר' יהודה לא מחייב מלאכה שאינה צריכה לגופה אלא בדבר שהוא מתכוין בידים כגון מפיס מורסא שהוא מתכוין לפתח וכן חס על הנר שמתכוין לכבות ומוציא המת במטה וכן כולם שמתכוין לעשות המלאכה בידים אלא שאינה צריכה לגופה אבל בדבר שאין מתכוין לעשות בידים כגון נתכוין לכבות העליונות והובערו התחתונות מאליהן דלא נתכוין למלאכת הבערה כלל אלא לכיבוי אע"ג דהוה פסיק רישיה סד"א דלא ליחייב ר' יהודה קמ"ל אבל בההיא דבתר הכי דמותה את הגחלים להתחמם בהן והובערו מאליהן לא נקט לישנא דאין מתכוין אלא משני הא ר' יהודה דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה הא ר"ש דאמר פטור אע"ג דאין כוונתו להבעיר מדפטר בה ר"ש מ"מ הרי להתחמם הוא עושה אלא אינו מתכוין להבעיר אלא למשוך הגחלים אלו להתחמם בהן ואינו צריך שיובערו יותר ממה שהם בוערים כבר ודבר שאין מתכוין לא הוי אלא היכא דקשה לו בהבערתה דהיינו כשבא לכבות התם שייך להזכיר אין מתכוין לרבותא דר' יהודה ור' שמעון שרי ליה משום דהוי ליה מלאכה שאינה צריכה לגופה ואף על גב דבפ' הבונה (שבת דף קג.) אמר התולש עולשין אם לאכילה כגרוגרת אם לייפותה בכל שהוא ופריך אטו כולהו לאו לייפות קרקע ניהו ומשני לא נצרכה אלא לרבי שמעון דאמר דבר שאין מתכוין מותר ופריך והא אביי ורבא דאמרי

עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פ"ב מהל' עבודת יוה"כ הל' ד:
לו ב מיי' פ"א מהל' שבת הלכה ה סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שלו סעיף א:
לז ג מיי' פ"א מהלכות מילה הלכה ט ופ"י מהלכות טומאת צרעת הלכה ה סמג עשין כח טוש"ע י"ד סי' רסו סעיף א:
לח ד מיי' פ"ב מהל' עבודת יוה"כ הל' ב:
לט ה ו מיי' פ"ח מהל' כלי מקדש הל' ג:

תוס' ישנים

דמלבד עולת הבקר כדמפקינן מיניה מנחים בפרק כל התדיר (דף פ"ט.) דתמידין קודמין למוספין וכי תימא דקרא דהכא איירי בנדרים ונדבות דלא קדמי לתמיד של שחר ולא שמעינן להו ממוספין קשה דהא בפ' התכלת מפיק מהעולה דקדמי תמידין למוספין ועוד ק' על ההיא דכל התדיר מדקאמר בסוף הגוזל קמא (קיא.) הביא גזילו עד שלא הביא אשמו יצא מנהני מילי אמר רבא דאמר קרא מלבד איל הכפורים אלא מעתה מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד הכי נמי דמוספין קדמי וכי תימא הכי נמי והא אמר רבא העולה עולה ראשונה ואמאי לא מייתי קרא דמלבד עולת הבקר דמתני' דפרק כל התדיר דמינה מוכח דתמידין קדמי ואומר רבי דמההיא קרא דפרק כל התדיר לא שמעינן אלא עבודת הדם דתמידין קדמי למוספין דכתיב מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד תעשו את אלה היינו עשיית הדם שהוא עיקר כפרה אבל הקטרה שהיא כתובה למעלה ממלבד עולת הבקר הוה אמינא דהקטרת המוספין קודמת לתמיד דכתיב והקרבתם אשה עולה ריח וגו' ומנחתם וגו' מלבד עולת הבקר דהתם משתבר טפי דהקטרה שהיא כתובה למעלה ממלבד עולת הבקר תקדים להקטרת אברי התמיד וזריקת דם התמיד תקדים לזריקת דם המוספין והשתא איצטריך קרא דהעולה עולה ראשונה להקדים הקטרת אברי תמיד להקטרת אברי המוספין ולהכי מייתי ליה בהגוזל קמא ובפרק התכלת דמיירי בהקטרה מיהו לא במנחה היה לו להביא המשנה עם מילתא דרבה אלא לפי שהמשנה היתה ידועה לכל לא הוצרך להביאה והקשה ה"ר יעקב דאורלינש על תירוץ רבי דהא בלאו קרא דהעולה ידעינן שפיר דהקטרה של תמידין קודם לגבי מוספין דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם כדנפקא לן בפרק כל התדיר מקרא דמלבד ולאו משום דהקטרה דמוספין כתובה קודם לגבי תמידין מה בכך הכי נמי כתיבי מוספי ראש השנה [מקמי] מלבד עולת החדש ואמרינן בפרק כל התדיר דמוספי ראש חדש קדמי ואומר רבי שאין זו קושיא דהא מקרא דהעולה שמעינן שאין לאחר דק"ו שיוכל לאחר הקטרה משום דכתיב מלבד כדמשמע בהגוזל קמא דממלבד דריש לאחר האשם וה"ר יעקב תירץ דלאיצטריכו קרא דהעולה וקרא דמלבד דמהעולה שמעינן דתמידין קודמין ומקרא דמלבד שמעינן [בכל דוכתא] דכל תדירי קדמי לשאינו תדיר ואין נראה לה"ר אלחנן דהא לא שמעינן מקרא דמלבד אלא מקרא דכלה תעשו ליום מפיק ליה רבי אלעזר התם בפ' כל התדיר וא"ת למה הביא במשנה דפרק כל התדיר קרא דמלבד יותר מקרא דהעולה דמיירי בהקטרה לפי' רבי דהא לוקא משנה מיירי בהקדמת אברי תמיד שקודמ' לאברי מוסף מדקמפליג התם אח"כ בין אברי חטאת שאין קודמין לאברי עולה (ג) וכן דם חטאת שקדם) לדם עולה ולענין תמיד לא מפליג ש"מ דמיירי בין בהקטרה בין בעבודת הדם יש לומר דמנחה לא נחית (כולי האי) לפרושי כולי האי אלא שדם התמיד יקדים למוספין והוא הדין הקטרה וא"ת לפי מה שפי' לעיל דתעשו דכתיב גבי מלבד אעבודת הדם הא דדרשינן בפרק כל התדיר מועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה שדם חטאת קודם לדם עולה וקא מפיק יכול תהא קודמת

א) נ"ל במנחות. ב) כמו שקודם דם חטאת.

מסורת הש"ס

א) [לקמן ע: מגילה כח.], ב) [נ"ל נדריכם], ג) שבת קלג., ד) [עי' תוס' לה. ד"ה הנדוין], ה) נ"ל נמוזין, ו) [דף ל.], ז) [דף לא:].

תורה אור השלם

1. ונסכו רביעת ההין לכבש האחד בקדש הסך נסך שכר ליי: במדבר כח ז
2. והיה המקום אשר יבחר יי' אלהיכם בו לשכן שמו שם שמה תביאו את כל אשר אנכי מצוה אתכם עולתיכם וזבחיכם מעשרתיכם ותרמת ידכם וכל מבחר נדריכם אשר תדרו ליי: דברים יב יא
3. וביום השמיני ימול בשר ערלתו: ויקרא יב ג

הגהות הב"ח

(א) גמ' בשלמא לרבנן האי בתמיד של בין הערבים כתיב. נ"ב אין להקשות לרבנן דזה קאי אתמיד של בין הערבים א"כ ל"ל הא לחזור וכתב בסוף הפ' ואת הכבש השני תעשה בין הערבים כו' די"ל לדר"ש דדריש בספרי ע"ש דל"ל שני שני לגזיש דתמיד יקדים לפסח וע' בפ' תמיד נשחט דנמרלם דריש זה שם מקרא אחר אלא בסוף מקשה גמ' על אותו לימוד ע"ש וק"ל: (ב) מתני' הכל שלשים מנה אלו (משל לבור) תא"מ ונ"ב ס"א נוטל מן ההקדש: (ג) רש"י ד"ה בשחר כו' של מדינת פילוסין. נ"ב תרגום ירושלמי רעמסס פילוסין:

לעזי רש"י

משי"ש. גושים, ערימות.

רבינו חננאל

וגו' ילמד של שחרית משל ערבית. ניסוך היין דהאי קרא בשל ערבית כתיב, שנאמר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים, ואחר כך כתיב ונסכו רביעית ההין וגו'. כלומר כל מה שכתוב בפרשה אחר זה, בתמיד של בין הערבים הוא דכתיב.

ורבי סבר כיון דכתב ונסכו רביעית ההין לכבש האחד, חזר בתמיד של שחר מדכתיב אחד, שבכל מקום בתמיד של שחר כתיב אחד, בתמיד של בין הערבים כתיב שני. מאי [בין] תנא קמא לר'. משמעות דורשין איכא בינייהו.. ואם היה כהן גדול זקן וכו'. תניא א"ר יהודה עששית של ברזל היו מחמין מערב יום הכפורים ומטילין בצונן כדי שתפוג צינתן. ואקשינן והלא מצרף. כלומר והלא נמצא מכבה ריתוח האש במים. וצירוף זהו כאותו הצירוף שחלקו בו ר' יוחנן וריש לקיש בתחילת פרק השוכר את הפועלים בעינין הסייף והסכין והפיגיון כו'. ואמרינן עלה מאימתי גמר מלאכתן, ר' יוחנן אמר משיצרפנו בכבשן, וריש לקיש אמר יהודה עששיות של ברזל היו מרתיחין כו', ולא נמצא כמכבה ביום הכפורים, ואוקמיה התם ר' יהודה סבר שאין תולדת אש כאש, כלומר כיבוי ריתוח הברזל תולדת אש היא, לפיכך אינו בכיבוי האש. וזהו שאמר רב ביבי בר אביי שלא הגיע לצירוף, כלומר, לא היו מרתיחין אותן ריתוח הרבה. אביי אמר אפילו הגיע לצירוף דבר שאין מתכוין כי האי גוונא מתיר ר' יהודה. ואקשינן על אביי, ומי אמר אביי הכי ר' יהודה סבר דבר שאין מתכוין מותר, איני, והא תניא וביום השמיני ימול בשר ערלתו ואפילו במקום שיש בהרת בערלה יקוץ דברי ר' יאשיה. כלומר, אע"ג שהזהירה תורה שלא לקוץ הצרעת כדכתיב השמר בנגע הצרעת, וקיימא לן כל מקום דכתיב השמר פן ואל הרי הן בלא תעשה. בכאן מותר למול אע"פ שהוא קוצץ הבהרת בעת שמוהל. והוינן בה למה לי קרא פשיטה דבר שאין מתכוין הוא. ופירק אביי כי איצטריך קרא לר' יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור. ופרקינן אליבא דאביי הני מילי דסבר ר' יהודה דבר שאין מתכוין אסור בכל התורה, אבל הכא ביום הכפורים צירוף כי האי גוונא דרבנן היא, מ"ט לאו מלאכה שצריכה לגופה היא, ובשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה.